

Η λειτουργία και η αποτελεσματικότητα των κοινωνικών θεσμών στη δίνη της πανδημίας: Θύμα της και η παιδεία

*Κωνσταντίνου Χαράλαμπος, Ομότιμος Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων-
Αντιπρόεδρος Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδος*

Ξεκινάμε με την αυτονόητη λογική και παραδοχή ότι στις κρίσεις, και ειδικά στις μεγάλες, όπως είναι η σημερινή πανδημία, δοκιμάζονται η υπευθυνότητα, η ευαισθησία, η ικανότητα και η ετοιμότητα κάθε πολιτείας να διαχειριστεί με αποτελεσματικό τρόπο την οργάνωση και λειτουργία των κοινωνικών θεσμών. Επίσης, κάτι που δεν επιδέχεται αμφισβήτηση, είναι ότι η υγειονομική κρίση με τη μορφή πανδημίας, που μαστίζει παγκοσμίως σχεδόν όλες τις κοινωνίες, αποτελεί σήμερα ένα πρωτόγνωρο γεγονός που έχει αναστατώσει σε καθοριστικό βαθμό και έχει φέρει στα όρια της φυσιολογικής λειτουργίας όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής, συμπεριλαμβανομένης και της εκπαίδευσης, που συνιστά βασικό και σημαντικότατο θεσμό κάθε κοινωνικού συστήματος. Ωστόσο, οφείλουμε να επισημάνουμε ότι σε τέτοιες περιπτώσεις, όπως είναι η σημερινή πανδημία, αποκαλύπτονται οι ελλείψεις, οι παραλείψεις και οι ανεπάρκειες οργάνωσης και λειτουργίας κάθε κρατικού και κοινωνικού συστήματος. Αναδεικνύονται, επίσης, η ικανότητα, η υπευθυνότητα, η σοβαρότητα και η ετοιμότητα της πολιτείας να διαχειριστεί πειστικά και αποτελεσματικά τα προβλήματα που είναι συνυφασμένα με τέτοιου είδους κοινωνικές κρίσεις. Στο σημείο αυτό, όμως, επιβάλλεται να τονίσουμε ότι τέτοιου είδους κρίσεις αιφνιδιάζουν όλους τους θεσμικούς ιθύνοντες, δεδομένου ότι αντικειμενικά και ρεαλιστικά δεν είναι εύκολο να αντιμετωπιστούν, ειδικά όταν έχουν να κάνουν με επιδημίες που, λόγω της πολυπλοκότητας και των ιδιαιτεροτήτων τους, είναι πάρα πολύ δύσκολα ελέγξιμες και διαχειρίσιμες από επιστημονική, οικονομική και κοινωνική άποψη.

Αναφορικά με την εκπαίδευση και, γενικότερα, την παιδεία, αυτού του είδους οι κρίσεις αποκαλύπτουν τις ελλείψεις, τις παραλείψεις τις ανεπάρκειες και τα λάθη της διαχρονικά ασκούμενης εκπαιδευτικής πολιτικής. Μιας πολιτικής η οποία στη χώρα μας, πέραν αυτών των ζητημάτων, την χαρακτηρίζει η απουσία της απαραίτητης σταθερότητας, ενιαίοτητας, συνεννόησης, συναίνεσης και αποτελεσματικότητας. Η διαχρονικά ελλιπής χρηματοδότηση, οι ελλιπείς δομές και υποδομές, οι ετεροχρονισμένες ή και απόύσες διαρθρωτικές εκπαιδευτικές αλλαγές σε αναλυτικά προγράμματα και βιβλία, οι μη μόνιμες και έγκαιρες προσλήψεις εκπαιδευτικών, οι ανεπαρκείς επιμορφώσεις τους κ.ο.κ. είναι από τα χαρακτηριστικότερα γνωρίσματα της. Επομένως, η σημερινή υγειονομική κρίση ανέδειξε εμφατικά και με οξύτητα τα συγκεκριμένα χρονίζοντα προβλήματα λειτουργίας της εκπαίδευσης σε όλες τις βαθμίδες της.

Αυτό σημαίνει ότι οι προτάσεις για αντιμετώπιση μετάδοσης του κορωνοϊού, π.χ. για μείωση του αριθμού των μαθητών ανά τάξη, προσκρούουν σε μεγάλο βαθμό στην έλλειψη του αναγκαίου εκπαιδευτικού προσωπικού και των ανεπαρκών δομών και υποδομών, μολονότι η πρόταση για μικρότερη αναλογία εκπαιδευτικού-μαθητών ανά τμήμα (π.χ. στις μικρές τάξεις 1:15 Νηπιαγωγείων και Δημοτικών Σχολείων και στις

μεγαλύτερες 1:20-25 μέχρι το Λύκειο) θα ήταν η ευκταία ρύθμιση που επιβάλλεται όχι μόνο σε κρίσιμες περιόδους αλλά και σε φυσιολογικές συνθήκες λειτουργίας της εκπαίδευσης για καθαρά παιδαγωγικούς και διδακτικούς λόγους, όπως άλλωστε έχουμε προτείνει σε ανύποπτο χρόνο.

Επειδή, λοιπόν, είμαστε της άποψης ότι οι διαχρονικές εκκρεμότητες οργάνωσης και λειτουργίας της εκπαίδευσης είναι αντικειμενικά δύσκολο να επιλυθούν. τουλάχιστον άμεσα, κάτω από τέτοιες υγειονομικές, οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες, και, μάλιστα, με μια πολιτεία που δεν έχει δείξει διαχρονικά και έμπρακτα το επιβαλλόμενο ενδιαφέρον της για την εκπαίδευση, για τον λόγο αυτό θα προτείναμε συνοπτικά και σε αυτό το σημείο τα ακόλουθα:

- Η πολιτεία να εξαντλήσει τις αναγκαίες οικονομικές, επιστημονικές και πολιτικές δυνατότητες που διαθέτει, προκειμένου να διευκολυνθεί η όσο το δυνατόν πιο ομαλή οργάνωση και λειτουργία των σχολείων. Εδώ εννοούμε την πρόσληψη εκπαιδευτικού προσωπικού και την επιμόρφωσή του, τη μείωση της ισχύουνσας αναλογίας εκπαιδευτικού μαθητών ανά τμήμα, την προμήθεια υγειονομικού υλικού, τη χρηματοδότηση των σχολικών μονάδων κ.λπ.
- Οι εμπλεκόμενοι παράγοντες στην εκπαίδευση, δηλαδή εκπαιδευτικοί, γονείς και λοιποί φορείς, επιβάλλεται να δώσουν βαρύτητα στην ουσιαστική παροχή εκπαίδευσης στους μαθητές και να αποφεύγουν τη δημιουργία εντάσεων και αμφισβήτησης των εκπαιδευτικών και των ειδικών. Ειδικά οι γονείς με την εν γένει συμπεριφορά τους, η οποία, έτσι και αλλιώς, συνιστά παράδειγμα προς μίμηση για τα παιδιά τους και, ασφαλώς, επηρεάζει τις αντιδράσεις τους, οφείλουν να αποδεχθούν τις επιστημονικές οδηγίες και απόψεις των ειδημόνων, στους οποίους προσφεύγουν σε άλλες περιπτώσεις υγείας, προκειμένου με τον τρόπο αυτό να διευκολύνουν το δύσκολο έργο των εκπαιδευτικών. Μόνο έτσι θα δημιουργήσουν ομαλές και ευνοϊκές συνθήκες, για να διεξαχθεί η εκπαιδευτική διαδικασία στον φυσικό της χώρο που είναι το σχολικό περιβάλλον. Αυτό που χρειάζονται σε αυτή τη συγκυρία, και όχι μόνο, το σχολείο και οι εκπαιδευτικοί είναι η ηρεμία και η αγαστή επικοινωνία και συνεργασία μαζί τους. Οι πολλοί θάνατοι και τα αναρίθμητα κρούσματα της πανδημίας δεν αφήνουν κανένα περιθώριο για επιστημονικά ατεκμηρίωτες θεωρίες σκοπιμότητας και συνωμοσιολογίας.
- Ο εκπαιδευτικός, σε αυτή την πολύ δυσχερή υγειονομική και κοινωνική συγκυρία, χρειάζεται τη στήριξη και την αλληλεγγύη όχι μόνο της πολιτείας αλλά όλων των εμπλεκομένων και μη στην εκπαίδευση φορέων και, ειδικά, των γονέων, για να μπορέσει να αφοσιωθεί απρόσκοπτα στο εκπαιδευτικό του έργο. Σε κάθε περίπτωση, αυτό θα είναι προς όφελος και της εκπαίδευσης, και των μαθητών, και των γονέων και της κοινωνίας, ευρύτερα.